

24. 6. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ústavní konformita rozsudku pro uznání

Ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 13/15 ze dne 31. 5. 2016 vyhlášeném 6. 6. 2016 plénem Ústavního soudu zamítlo návrh I. senátu Ústavního soudu na zrušení ustanovení § 114b odst. 5 a v rozsahu odkazu na § 114b odst. 5 i ustanovení § 153a odst. 3 (dále jen „napadená ustanovení“) zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“). Podle § 114b odst. 5 OSŘ platí, že jestliže se žalovaný bez vážného důvodu včas nevyjádří na tzv. kvalifikovanou výzvu soudu podle § 114b odst. 1, tak se má za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává, a v následku toho dojde k vydání rozsudku pro uznání dle § 153a odst. 3. Předmětem tohoto našeho článku je stručný komentář předmětného nálezu Pl. ÚS 13/15.

Ačkoliv se plénem přiklonilo k vyslovení závěru, že napadená ustanovení lze vyložit ústavně konformně (k tomu viz níže), tak pro zrušení napadených ustanovení se vyslovilo hned 7 z 15 ústavních soudců, kteří byli toho názoru, že napadená ustanovení nezaručují účastníku řízení (resp. žalovanému) svobodu vůle, ba naopak zasahují do autonomie vůle účastníka řízení tím, že fingují jeho projev vůle, který však neučinil (a jsou tak v rozporu s čl. 2 odst. 3 Listiny), zasahují neproporcionálně do práva žalovaného na spravedlivý proces (a jsou tak v rozporu s čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně základních práv a lidských svobod), zejména zasahují do práva na řádné odůvodnění rozhodnutí, práva být slyšen před soudem, práva na efektivní opravný prostředek a rovnost účastníků řízení.

Argumenty pro zrušení předmětných ustanovení OSŘ

I. senát Ústavního soudu poukázal na náleze Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009 sp. zn. Pl. ÚS 42/08, podle kterého dispoziční právní úkony není možno zakládat na právní fikci a ve kterém Ústavní soud výslovně uvedl: „*Povinnost respektovat autonomii vůle platí nejen pro orgány, které právo interpretují a aplikují, ale bezpochyby též pro zákonodárce. Snaha o urychlování řízení je proto na jedné straně žádoucí, na druhé straně však nemůže nabýt takové podoby, aby tím, že finguje procesní úkon účastníka, mu ve skutečnosti brala možnost jeho svobodného jednání.*“ Úpravou rozsudku pro uznání v OSŘ tak dle navrhovatelů byly porušeny dispoziční zásada prostupující celým civilním procesem a zásada autonomie vůle.

Argumentem jak senátu, který navrhl zrušení napadených ustanovení, tak přehlasovaných soudců v jejich disentančních stanoviscích, bylo zdůraznění odlišnosti mezi rozsudkem pro uznání mezi a rozsudkem pro zmeškání (tzv. kontumačním rozsudkem), pomocí kterého může být dosaženo stejného cíle - urychlení soudního řízení - avšak za podstatně nižšího zásahu do práv žalovaného. Rozsudek pro uznání (i když založen na skutečnosti, že byl žalovaný ve sporu pasivní, popř. že nezvládl řádně vyhovět požadavkům soudu) totiž žalovanému nenabízí žádný prostředek, kterým by

následky svého procesního „uznání“ mohl zvrátit, neboť OSŘ nenabízí při fikci uznání odvolací důvod obdobný odvolacímu důvodu u kontumačního rozsudku pro zmeškání v § 153b odst. 4 OSŘ. Tvrdost rozsudku pro uznání vynikne tím spíše, uvědomíme-li si, že jsou-li naplněny podmínky napadených ustanovení, tak soud má povinnost, nikoli možnost vydat rozsudek pro uznání (viz formulace „soud rozhodne rozsudkem pro uznání“). Vydání kontumačního rozsudku je naopak v diskreci soudu. Že předmětnou právní úpravu lze hodnotit jako poměrně přísnou platí tím spíše, že vydání rozsudku pro uznání nastupuje za splnění zákonných podmínek i po podání odporu proti platebnímu rozkazu, který je explicitním vyjádřením nesouhlasu s vydáním rozhodnutí a výrazem neuznání nároku žalobce.

Skutečnost, že pasivita (případně „neschopnost“ žalovaného řádné procesní obrany) má za následek vydání rozsudku pro uznání a nikoliv rozsudku pro zmeškání bylo a je předmětem kritiky podstatné části české teorie civilního procesu (např. A. Winterová, J. Macur, P. Lavický, B. Dvořák), když podle A. Winterové rozsudek pro uznání jen vytváří nadbytečnou alternativu kontumačního rozsudku a podle J. Macura je nutno pamatovat na to, že uznání nároku má právní povahu dispozitivního právního úkonu, na němž se jednající osoba záměrně podílí svou jednoznačně projevenou vůlí, resp. formu vědomého, výslovného a nezastupitelného projevu vůle, který se vztahuje k předmětu projednávaného sporu. Dispozitivní procesní úkon se tak podle J. Macura nemůže stát obsahem právní fikce, neboť stát nemůže za jednotlivce fingovat jeho projev svobodné vůle.

Argumenty proti zrušení předmětných ustanovení OSŘ

Nejpodstatnějším důvodem pro zamítnutí návrhu na zrušení napadených ustanovení byla dle Ústavního soudu skutečnost, že je možné tato ustanovení v soudní praxi vykládat ústavně konformně. Ústavní soud připomněl, že patnáct let rozhodují obecné soudy rozsudky pro uznání a za tu dobu jich byly vydány desítky či spíše stovky tisíc a tu dobu musel Ústavní soud zasáhnout pouze ve čtyřech případech, kdy obecné soudy porušily ústavně zaručená práva žalovaných.

Ústavní soud napadená ustanovení tedy neshledal protiústavními a označil je za spíše „nevhodně formulovaná“, a to v důsledku „legislativní neobratnosti“ zákonodárce. Zatímco fikce výslovného dispozičního úkonu na základě pasivity naráží na kritiku teorie, tak případná formulace typu: *„Jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle odstavce 1 včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, soud žalobě vyhoví; o tomto následku musí být poučen.“* by přinesla téměř totožné právní následky, avšak již bez kritiky „lživého“ fingování vůle žalovaného. Ústavní soud však zdůraznil, že pro větší důvěryhodnost takového rozsudku pro uznání bude vhodné, **pokud obecné soudy v odůvodnění jasně vysvětlí, že hlavním důvodem prohry žalovaného je jeho pasivita.**

K rozdílu mezi rozsudkem pro zmeškání a rozsudkem pro uznání (přičemž kritici napadených ustanovení plédují ve prospěch rozsudku pro zmeškání) Ústavní soud připomněl, že i rozsudek pro zmeškání je vystavěn na fikci, a to na fikci nespornosti skutkových tvrzení žalobce obsažených v žalobě a navíc k vydání rozsudku pro zmeškání postačí i fikce doručení předvolání k jednání žalovanému. Žalovaný tedy v krajním případě o soudním řízení nemusí vůbec vědět. Naproti **tomu u rozsudku pro uznání je náhradní doručení kvalifikované výzvy vyloučeno a žalovanému tedy musí být doručena žaloba i kvalifikovaná výzva (s řádným poučením) do vlastních rukou.** Za těchto okolností lze podle našeho názoru přitakat Ústavnímu soudu v tom, že zákonem požadované vylíčení rozhodujících skutečností, na nichž staví svou obranu a připojení listinných důkazů, jichž se dovolává, není nepřiměřeně zatěžujícím požadavkem a jde ruku v ruce se zásadou rovnosti účastníků, která se neprojevuje pouze rovností v právech, ale i v rovnosti procesních povinností. Zatímco žalobce pod hrozbou odmítnutí žaloby musí mimo jiné vylíčit rozhodující skutečnosti, označit důkazy, jichž se dovolává a z jeho návrhu musí být patrné, čeho se domáhá a musí pod hrozbou zastavení řízení zaplatit často nemalý soudní poplatek, tak by se se zásadou rovnosti a s právem na

spravedlivý proces neslučovalo, pokud by žalovanému stačilo prohlásit, že s žalobou nesouhlasí, a tak svou pasivitou prodlužovat řízení.

Hodnocení nálezu Pl. ÚS 13/15

Vyslovit jasný závěr, zda předmětné rozhodnutí Ústavního soudu lze hodnotit kladně nebo záporně není jednoduché. Na jednu stranu je vhodné připomenout, že úprava rozsudku pro uznání je pro právní praxi vítaným a vhodným nástrojem, který přispívá jak k rychlosti soudního řízení, tak šetří náklady, které by musely být bezdůvodně vynaloženy např. za účelem cestování napříč republikou za účelem vydání rozsudku pro zmeškání proti zcela pasivním žalovaným. Na druhou stranu nelze nevidět ratio a příhodné argumenty v kritice předmětné právní úpravy civilní teorie i v disentních stanoviscích, ve kterých je vhodně poukazováno na nevhodnost úpravy rozsudku pro uznání, což ostatně připouští v nálezu i sama většina Ústavního soudu. Ačkoliv lze do jisté míry souhlasit se soudcem L. Davidem, že tento nálezn znamená promeškanou šanci, jak odstranit ze zákona určitý nonsens a dát signál zákonodárci pro uvažovanou (re)kodifikaci občanského soudního řízení, a se soudci J. Fenykem a K. Šimáčkovou, že každý, kdo se soudnímu řízení účelově nevyhýbá, by měl dostat šanci před soud předstoupit a vysvětlit své stanovisko, a měl by v odsuzujícím rozsudku mít možnost zjistit, proč soud shledal, že není v právu a s tím že požadavky v kvalifikovaných výzvách jsou často nad možností osob v právu nevzdělaných, tak podle našeho názoru všechny výše uvedené dílčí nedostatky úpravy rozsudku pro uznání nezakládají její protiústavnost a lze tak kvitovat, že Ústavní soud rozhodl v souladu se základním principem ústavního soudnictví, a to s principem zdrženlivosti vědomého sebeomezení (judicial self-restraint), když nedostatky právní úpravy rozsudku pro uznání by měl řešit (ve spolupráci s civilně-právní teorií i praxí zákonodárce), nikoliv Ústavní soud svým aktivním zásahem.

JUDr. Aleš Hradil,
advokátní koncipient

Mgr. David Urbanec,
advokát a partner

[DUNOVSKÁ & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Palác Archa
Na Poříčí 1046/24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 774 000
Fax: +420 221 774 555
e-mail: office@dunovska.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpečnostní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)